

TÉMA 3: Átalakulási folyamatok

Anyaggyűjtés

Belső átalakulás

A német-lengyel kapcsolatok átalakulása a történelem-tankönyvek tükrében,
a németek Lengyelországból történő erőszakos kitelepítésének bemutatásán keresztül

<u>Német történelem-tankönyvek</u>	<u>Lengyel történelem-tankönyvek</u>
<p align="center"><u>Az ötvenes években</u></p>	<p align="center"><u>Az ötvenes években</u></p>
<p>T DE/1 <i>"... most megkezdődtek a tömeges kiutasítások olyan mértékben és olyan brutális módon, amelyet addig a világ még nem látott. ... Az emberek a Németország iránt érzett gyűlölet hatása alatt cselekedtek, melyet főleg a háború alatt végrehajtott erőszakos nemzetiszocialista intézkedések váltottak ki." (Spiegel der Zeiten, 1958, 129).</i></p>	<p>T PL/1 <i>"A Szovjetunió következetes magatartásának köszönhetően az USA és Nagy-Britannia képviselői beleegyeztek abba, hogy visszaadják Lengyelországnak a Piast fejedelmek Odera és Lausitzi-Neisse mellett fekvő ősi területeit. Így az ősi területeink, melyeket a német feudális urak erővel vagy csellel elvettek tőlünk, visszatértek Lengyelországhoz." (Historia VII, 1956, 175-176).</i></p>
<p>T DE/2 <i>"Délkelet-Poroszország lengyel fennhatóság alá került éppúgy, mint az Odera-Neisse vonaltól keletre eső nagy terület. Habár csak egy későbbi békeszerződésnek kellett volna döntenie erről a területről, a lengyelek azt hamarosan mégis a saját területüknek nyilvánították, és felfokozott tempóban lengyelesítették el." (Deutsche Geschichte, 1955, 152).</i></p>	<p>T PL/2 <i>"A Jaltában és Potsdamban hozott határozatok alapján visszaadták a Lengyel Népköztársaságnak a Piast területeket. A német lakosság elmenekült a visszavonuló hitleri hadsereggel együtt, vagy kitelepítették őket Németországba." (Historia VII, 1956, 184).</i></p>
<p>T DE/3 (NDK) <i>"Hogy eleget tegyenek Lengyelország jogos biztonsági igényeinek, rögzítették, hogy a Németország és Lengyelország között húzódo határnak az Odera és a Neisse folyók mentén kell futnia. Ezzel megteremtették annak az előfeltételét, hogy a német és a lengyel nép a jövőben békében és jószomszédi viszonyban élhessenek. Hogy ürügyet teremtsenek a szomszédos országok megtámadására, a német háborús bűnösök rosszindulatúan használták fel az ott élő németeket. ... Ezért a nagyhatalmak abban egyeztek meg, hogy át kell telepíteni Németországba azokat a németeket, akiknek Lengyelországban, Csehszlovákiában vagy Magyarországon van a lakhelyük. Az áttelepítések által lehet megakadályozni az ilyen jellegű erőszakos cselekedetek megismétlődését." (Lehrbuch für den Geschichtsunterricht, 8, 1952, 333)</i></p>	

Német történelem-tankönyvek

A hetvenes években

T DE/4

"Mindazt, amit a németek a nemzetiszocialista vezetés alatt más népeknek okoztak, a kapituláció utáni hónapokban megtapasztalhatták azok a németek, akik a korábban elnyomott népek hatalma alatt éltek. ...

A kelet-európai népek a legradikálisabb és legszörnyűbb módon próbálták bebiztosítani magukat az ismétlődésektől." (Spiegel der Zeiten, 1973, 147; Geschichtliche Weltkunde 1979, 178).

T DE/5 (NDK)

"Az Oderától és a Neissétől keletre fekvő területeket a Hitler-ellenes koalíciót alkotó hatalmak Lengyelországnak ítélték oda, amely évszázadokon keresztül a német nemesség, katonaság és nagytőkések agressziójának áldozata volt. Számba véve azt a szerepet, amelyet a német kisebbség bizonyos részei a második világháború kiobbantásában játszottak, az USA, Nagy-Britannia és a Szovjetunió elhatározták, hogy át kell telepíteni azokat a németeket, akik a négy megszállt övezeten kívül élnek." (Geschichte 9, 1970: 237).

A kilencvenes években és a 21. század kezdetén

T DE/6

„Amit a potsdami tárgyalások során a „szabályozott áttelepítés” fogalmával jelöltek, az a valóságban az elüldözéssel járó, eddig még sohasem látott méretű nyomort jelentette ... Majdnem hárommillió ember vesztette életét az erőszakos cselekedetek következtében és a nélkülözések miatt.” (bsv Geschichte 4 N, 1990: 129).

" És azt, amit a németek a nemzetiszocialista irányítás alatt más nemzeteknek okoztak, a kapituláció utáni hónapokban azok a németek is átérzhették, akik a korábban elnyomott népek uralma alatt éltek. (Geschichtliche Weltkunde 1990, 10, Geschichtliche Weltkunde 1997, 11).

Lengyel történelem-tankönyvek

A hetvenes években

T PL/3

"A három államfő elhatározta ..., hogy az Oderától és a Lausitzi-Neissétől keletre eső, valamint a Keleti-tenger melletti területeket vissza kell adni Lengyelországnak ... Az ezeken a területeken élő német lakosság többsége az 1945-ös esztendőben követte a visszavonuló hitleri csapatokat. Majdnem hárommillió ember maradt vissza, akiket ...Németországba, az ország belsejébe kell áttelepíteni. A potsdami konferencia határozatai alapján úgy tervezték, hogy Lengyelország nyugati határait egy későbbi békekonferencián fogják hivatalosan megerősíteni. De a nagyhatalmaknak az a döntése, hogy a német lakosságot el kell távolítani a lengyel területekről, gyakorlatilag azt jelentette, hogy beleegyeznek a régi Piast területek Lengyelország számára történő visszajuttatásába." (Historia 8, 1974, 220).

A kilencvenes években és a 21. század kezdetén

T PL/4

"A németek kitelepítését a lengyelek jogosnak és szükségesnek tartották. A hitleri csapatok rendcsinálási akciói, az V. hadoszlop által tanúsított bánásmód, a megszállás ideje alatti kivégzések és kitelepítések túlságosan is élénken éltek az emlékezetükben. Ebben az időben semmilyen lehetőséget sem láttak arra, hogy egy országban éljenek a német kisebbséggel ... Az akciót olyan erőteljes módon és nehéz szállítási feltételek mellett hajtották végre, amelyek a háború utáni időkben ugyan elkerülhetetlenek voltak, az áttelepülők számára azonban a legkülönbözőbb nehézségeket jelentették" (Trudny wiek XX, 1992, 1999: 341).

T PL/5

"A háború után majdnem hárommillió német élt a visszaszerzett területeken, közülük majdnem 2,3 millióan hagyták el Lengyelországot szervezett keretek között 1946 és 1948 között ... Az áttelepülés körülményei igen nehezek voltak. A németek éppúgy elveszítették tulajdonuk legnagyobb részét, mint a Bug túloldalán a lengyelek, és hozzájuk hasonlóan nekik is tehervagonokban kellett utazniuk. Önkényeskedésekre is sor került." (Drogi do wolności (1914-1994), 1996, 1999: 158-159).

Német történelem-tankönyvek

A kilencvenes években és a
21. század kezdetén

T DE/7

"A menekültek áradata népvándorlássá dagadt, amikor a német lakosságnak az Oderán túl, a Szudéta-vidéken és más kelet-európai államokban el kellett hagynia a lakhelyét. A potsdami egyezmény alapján 1950-ig körülbelül 12 millió embert üldöztek el erőszakkal, és több mint 2 millióan nem éltek túl a tömeges kivándorlás megpróbáltatásait." (Anno 4, 1997, 143; engedélyezve 2002/2003-ra)

Lengyel történelem-tankönyvek

A kilencvenes években és a
21. század kezdetén

T PL/ 6

"A nyugaton és északon fekvő területek bekebelezését a lengyelek többsége történelmi igazságtételnékként fogadta, és nemcsak azért, mert ezek a területek valaha részben Lengyelországhoz tartoztak, hanem azért is, mert ők ezt egyfajta jóvátételnek tekintették a németek háborús bűneiért. ... A német családok többsége, akiknek el kellett hagyniuk a Lengyelországhoz csatolt területeket, már több generációig visszamenőleg ezen a területen élt. A keleti területekről származó lengyelekhez hasonlóan, a németek is a hazájukból történő elűldözésnek érezték az áttelepítést." (U źródeł wspólności. Dzieje nowożytnie i najnowsze. Klasa 3 gimnazjum, WSiP 2001, 346)

"... az 1946 és 1949 közötti időszakban 2,5 milliónyi embert telepítettek ki a Lengyelországban élő német lakosságból. Korábban, az 1945-ös esztendőben, nem szervezett keretek között, 0,5 millió német hagyta el Lengyelországot. Ez nem ment utólagos zaklatások nélkül, amelyek a kitelepítés tragikus élményét még tovább mélyítették." ("Historia" Klasa 3 gimnazjum, ADAM 2002, :261)

Az elemzett iskolai tankönyvek jegyzéke

T PL/7 Lengyel tankönyvek

"Historia dla klasy VII"

J.Kwasniewicz, J. Mężyk, J. Pawlik, K. Prochyra, H. Sędziwy, W. Spiechowicz
Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1956.

"Historia dla klasy VII"

H. Sędziwy, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1959.

"Historia dla klasy VIII"

A. L. Szcześniak, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1974.

"Historia 8. Polska i świat naszego wieku od roku 1939"

A. L. Szcześniak, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1989.

"Historia 8. Polska i świat naszego wieku 1914-1989"

A. L. Szcześniak, Polska Oficyna Wydawnicza, 1999.

"Drogi do wolności" (1914-1994)",

E. Centkowska, J. Centkowski, J. Osica, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1999.

"Trudny wiek XX",

T. Glubiński, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1999.

"U źródeł współczesności. Dzieje nowożytne i najnowsze"

W. Mędrzecki, R. Szuchta, Klasa 3 gimnazjum, WSiP 2001.

"Historia" Klasa 3 gimnazjum,

L. Chmiel, B. Jagiello, A. Syta, ADAM 2002.

"Przez tysiąclecia i wieki. Cywilizacje XIX i XX wieku".

G. Kucharczyk, P. Milczarek, M. Robak, lasa 3 gimnazjum, WSiP 2004.

"Historia III".

T. Małkowski, J. Rzeźniowiecki, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 2004.

"Historia. Razem przez wieki"

G. Wojciechowski, Nowa Era 2004.

"Historia. Dzieje najnowsze"

K. Przybysz, W. Jakubowski, M. Włodarczyk, Oficyna Edukacyjna 2002.

T DE/8 Német tankönyvek

NSZK

"Geschichte und Geschehen " Klasse 10,

H.-W. Ballhausen, L. Bernlochner, M. Herrmann, J. Kochendörfer, N. Ortgies, E. Schwalm, P. Völker
Ernst Klett Schulbuchverlag, 1991.

"Zeiten und Menschen", Band 4, "Zeitgeschichte"

E. Goerlitz, J. Immisch, Verlag Ferdinand Schöningh, 1993.

- "Geschichte kennen und verstehen", Klasse 10*
H.-G. Fink, A. Schmid, G. Schönbuchner, J. Schuster, A. Spiegel, Oldenbourg Verlag, 1992.
- "Geschichtliche Weltkunde", Klasse 10,*
J. Hoffmann, W. Hug, Verlag Moritz Diesterweg, 1990.
- "Geschichtliche Weltkunde", Klasse 10,*
W. Hug, Verlag Moritz Diesterweg, 1991.
- "Lebendige Vergangenheit", Klasse 10,*
J. Bracker, M. Isecke-Vogelsang, J. Matthiesen, Ernst Klett Schulbuchverlag, 1990.
- "Anno", Band 4, "Das 20. Jahrhundert"*
B. Askani, E. Wagener, Westermann Schulbuchverlag, 1997.
- "bsv Geschichte", "Das 20. Jahrhundert", Band 4*
J. Cornelissen, W. Eisele, H. Holzbauer, R. Kauffeldt, B. Neuß, K.-H. Zuber, Bayerischer Schulbuch-Verlag, 1993.
- "Entdecken und Verstehen", Band 3, "Von 1917 bis zur Gegenwart"*
Th. Berger, Cornelsen - Verlag, Hirschgraben, 1997.
- "Fragen an die Geschichte", "Das 20. Jahrhundert"*
H. D. Schmid, E. Wilms, Cornelsen Verlag, 1999.
- "Geschichte und Geschehen"*
K. Bergmann, L. Brenlochner, R. Brixius, C. Ferenczi, S. Kutz, U. Mayer, J. Rohlfes, W. Schmidt-Wulfen, Ernst Klett Verlag, 1997.
- "Zeiten und Menschen", Band 4, "Zeitgeschichte"*
E. Goerlitz, J. Immisch (red.)
Verlag Ferdinand Schöningh, Schroedel Schulbuchverlag, 1996.
- "Geschichte kennen und verstehen", B 10*
H.-G. Fink, Ch. Fritsche, J. Schuster, A. Spiegel, Oldenbourg Verlag 1997.
- "Geschichtliche Weltkunde", Klasse 10, "Von der Nachkriegszeit bis zur Gegenwart"*
J. Hoffmann, W. Hug, Verlag Moritz Diesterweg, 1997.
- "Oldenbourg Geschichte für Gymnasien" Klasse 10, Neubearbeitung*
B. Heinloth (red.), R. Oldenbourg Verlag, 1997.
- "Von...bis", 10. Schuljahr, "Von 1945 bis heute"*
H. Christmann, X. Fiederle, Verlag Ferdinand Schöningh, Schroedel Schulbuchverlag, 1993.
- "Fragen an die Geschichte", Band 4, "Die Welt im 20. Jahrhundert"*
H. D. Schmid, Hirschgraben-Verlag, 1984.
- "Geschichte" Band 4*
B. Heinloth, Paul List Verlag, R. Oldenbourg Verlag, 1982.
- "Geschichte für morgen", Band 4, "Zeitgeschichte"*
H. Heumann (red.), Hirschgraben-Verlag, 1984.
- "Geschichte für morgen", Klasse 9*
H. Heumann (red.), Hirschgraben-Verlag, Frankfurt am Main, 1988.

Geschichtliche Weltkunde, "Von der Zeit des Imperialismus bis zur Gegenwart"
H. Busley, J. Hoffmann, W. Hug, E. Krautkrämer, Verlag Moritz Diesterweg, 1983.

"Wurzeln unserer Gegenwart", Klasse 9
W. Ackermann, W. Protzner, Baumann Ehrenwirth, 1988.

"Geschichtliche Weltkunde", Band 3, "Von der Zeit des Imperialismus bis zur Gegenwart"
W. Hug, J. Hoffmann, E. Krautkrämer, F. Bahl
Verlag Moritz Diesterweg, 1979

"Schwandner Geschichte", 9. Jahrgangsstufe
J. Schwandner, F. Hutterer, G. Voit, R. Oldenbourg Verlag, 1973.

"Damals und heute", 9. Schuljahr, "Vom Ersten Weltkrieg bis heute"
G. Binder, H. Burkhardt, H. Christmann, A. Jung, F. Klenk, Ernst Klett Verlag, 1977.

"Zeiten und Menschen", Geschichtliches Unterrichtswerk, Band 4
R.H. Tenbrock, K. Kluxen, Ferdinand Schöning Verlag, 1978.

"Zeiten und Menschen", "Europa und die Welt. Das 20. Jahrhundert", Band 4
R.H. Tenbrock, K. Kluxen, Schöningh Schroedel Verlag, 1974.

"Geschichte", Band IV, "Neueste Zeit",
E. Steinbügl, A. Schreiegg, R. Oldenbourg Verlag, 1973.

"Spiegel der Zeiten", Band 4, "Von der Russischen Revolution bis zur Gegenwart"
J. Hoffmann, Verlag Moritz Diesterweg, 1973 .

"Spiegel der Zeiten", Band 4, "Von der Russischen Revolution bis zur Gegenwart"
J. Hoffmann, Verlag Moritz Diesterweg, 1978.

"Damals und heute", Band III
H. Neu, Ernst Klett Verlag, 1956.

"Deutsche Geschichte", V. Band
H. Ebeling, Georg Westermann Verlag, 1955.

"Spiegel der Zeiten", Band V "Die neueste Zeit"
M. Stellmann, Verlag Moritz Diesterweg, 1958.

"Geschichtliches Werden", IV. Band, "Geschichte der neuesten Zeit - 1815-1950"
J. Habisreutinger, W. Krick, C.C. Buchners Verlag K.G., 1957.

"Europa und die Welt"
H. Thierbach, Verlag Ferdinand Schöning, 1956.

NDK

"Lehrbuch für den Geschichtsunterricht", 8. Schuljahr
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1952.

"Lehrbuch für den Geschichtsunterricht", 8. Schuljahr
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1956.

"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 10
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1977.

*"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 10
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1979.*

*"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 9
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1970, 1974.*

*"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 9
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1977.*

*"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 9
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1989.*

*"Geschichte", Lehrbuch für Klasse 10
Volk und Wissen, Volkseigener Verlag, 1989.*

Német nyelvből magyarra fordította: *Szigeti Imre*